

NURETTİN TOPÇU

SORUMLU BİR ÖĞRETMEN, AKADEMİSYEN, FİKİR ADAMI, FİLOZOF, YAZAR

Şehrin Yeni **Yenigün** GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

Afızası

CİLT: 4 • SAYI: 4

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

21 OCAK 2022 CUMA

KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

BİR DEMET HATIRA

Hayatta en çok kullandığımız kelimelerden biri de dosttur. Filan kişi benim dostumdur, onun dostluğuna güvenirim, deriz. Acaba dost nedir?

Dost, insanın canından öte çok sevdiği varlıktır. Dost karşılıksız, şartsız ve koşulsuz sevmektir. Bu kişinin illaki kendi canından ve soyundan olması gerekmiyor. İnsan pekâlâ bir başkasını kendine dost edinebilir ve hiçbir beklentisi olmadan çok sevebilir.

Dost karşılığı Şemseddin Sami'nin Kamus-i Türkî'sinde şöyle karşılık bulur: Dost, Farsçada sevilen adam, muhib, yâr, sadık. Arapçada maşuk, maşuka, mahbub, mahbube. Türkçede ise gayri meşru zevç veya zevce. Fransızcada metres.

Ferit Develioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe Lugat'inde dost; sevilen, sevişen. Tasavvufta, Allah, Türkçede ise nikahsız yaşayan kadın ve erkek anlamlarında kullanılmış.

Mehmet Doğanın Türkçe sözlüğünde ise dost; 1) sevilen kimse, sevgili; ahbap, muhip, arkadaş. Ben giderim adım kalır/ Dostlar beni hatırlasın (Aşık Veysel). 2) Aralarında iyi ilişkiler bulunan: Dost partiler. 3) Bir şeye düşkünlük gösteren: Kitap dostu. 4) Ünlem. Teklifsiz yakınlık ifadesi olan hitap: Nereye dost? 5) Evlilik dışı ilişkiler sürdüren kadın veya erkek. 6) Tasavvufta gerçek sevgili olan Allah. Yol-
daş olalım ikimiz gel dosta gidelim gönül (Yunus Emre)

Yunus Emre'de ve Mevlana'da dost; Yüce Allah'tır. Hakiki sevgilidir.

Aşık Veysel, "Benim sadık yârim kara topraktır." der. Gerçekten de toprak insanın en büyük dostu. Bir ekiyorsun beş veriyor. Vermemezlik etmiyor. Kendili-

ANUŞ
GÖKCE

ğinden yetişen otlar, bitkiler ve ağaçların meyveleri insanın hazır bulduğu, emek çekmeden yediği şeylerdir. Dut, armut, ahlat, yabancı erik, alıç, badem, ceviz, mantar, marul, papatya, acı marul, güneyik, yonca, çiğdem, mantar vs. doğada kendiliğinden ve Allah tarafından insanlığın hizmetine sunulan bitkilerdir.

Dost, hiçbir karşılık beklemeden verir. Ruhunu aydınlatan, gönül dünyasına girmesini bilendir. En büyük dost Cenab-ı Allah'tır. O, karşılıksız herkese istediğini verendir. Kendisini her gün inkâr eden, yok sayan azgın, yoldan çıkmış kullarına bile merhamet eder. Her gün üzerine güneşi doğdurur, rızkını verir. Kendisine şükredeni, belâlara sabredenin sıkıntılarını giderir ve rızkını artırır. Şükretmeyen, asi kulların da rızkını daraltır.

Benim için insanlar arasında dost, ağlamak istediğin zaman başını omuzuna koyabileceğin, acımı ve sevincini paylaşacağın kişidir. Bu bir eş olabilir, sevgili olabilir, kardeş olabilir, arkadaş olabilir.

Bu dünyada ailemden sonra sırtımı dayadığım, sevgi ve coşkularımı, yerine göre üzüntü ve sıkıntılarımı paylaştığım, içimi döktüğüm, en yakın arkadaşım, gerçek dostum Şermin Ablamdır; Şermin Altınbaş.

Şermin Abla ile 1996-97 yıllarında tanıştık. İstanbul Bağcılarda Pınarkent Sitesindeki evimin bir üst katında kiracı olarak oturmaya başlamıştı. Benim de Konyalı olduğumu öğrendiğinde çok se-

İÇİNDEKİLER

- BİR DEMET HATIRA
ANUŞ GÖKCE
- YİNE GİTSEM ÇOCUKLUĞUMUN
SOKAKLARINA
HASAN UKDEM

- HADİMLİ MEHMET VEHBİ HOCA
İÇİN YAZILMIŞ ŞİİRLER
MUSTAFA ÖZCAN
- NURETTİN TOPÇU / ÖĞRETMEN
ŞABAN KUMCU

vinmişti. Çabucak kaynaştık. Kapılarımız karşılıklıydı. Merdivenin aşağısında benim kapım, üst tarafında da onun kapısı vardı. Bazen kapılarımızı açık tutup uzun süre sohbet daldığımız olurdu. Apartmanda herkes birbirini sevip saydığı için bu tip konuşmalarımız bir sıkıntı oluşturmuyordu. Benim çocuklarım onda onun çocukları bende olurdu. Onun çocukları benim çocuklardan epey büyüktü. Çocuklarımız da aynı bizim gibi çok güzel anlaşıyorlardı.

Şermin Abla ile kardeş gibiydik, kardeşten de öte. Birbirimize çok bağlanmıştık. İstanbul'da o yalnız ben yalnız, iki garip birbimiz bulduk. Günlerimiz çoğunlukla bir arada geçirdi. Akşam olunca, beylerimiz eve geleceği zaman herkes evine dönerdi. Beylerimiz de iyi anlaşırlardı.

Şermin Abla, Bulgaristan'dan İstanbul'a göç etmiş bir ailenin kızı idi. Eşi Ali İhsan abi de çok beyefendi biri. Kimse ile takışması yok. Elinden geldiği kadar herkese yardım ederdi. Misafirleri çok sever, yedirip içirmekten zevk alırdı. Şermin Ablanın babasıyla tanışma fırsatımız olmadı, biz tanışmadan çok önce vefat etmiş. Fakat dünya tatlısı bir annesi vardı; Minnet Teyze. Minnet Teyze felçli olmasına rağmen, pek çok işini kendi başına görürdü. Eyüp'te müstakil üç katlı bir binada iki oğlu ve gelinleri, torunları olmasına rağmen yalnız otururdu. Şermin Abla ile sık sık onu ziyarete giderdik. Bazen de Şermin Abla Teyze'yi evine getirir, onu rahat ettirmeye çalışırdı. Teyze evine alışık olduğu için apartman hayatından sıkılırdı. Beş on gün kaldıktan sonra kendi evine götürtürürdü.

Şermin Ablanın dışarıda işi olduğu zaman teyzeyi benim yanına indirirdi. Biraz zor olurdu ama merdivenin demirinden tutarak yavaş yavaş inerdi. Beni ve çocuklarımı çok severdi.

Şermin ablamın üç çocuğu vardı. En büyükleri Mustafa 18-19 yaşlarında, ortanca Sibel henüz 9-10 yaşlarında ve en küçüğü Ahmet 7-8 yaşlarında idi. Kardeşler birbirleriyle çok iyi anlaşırlardı. Hiç birbirlerine sert çıktıklarını görmedim. Oğulları, oğlum Durmuş Aliye, kızlarım Ayşe ve Aybala'ya daima abilik ve Sibel de ablalık etmiştir. Çocukları lunaparka, eğlenceye götürürlerdi.

Şermin Abla, Ayşe'm dünyaya geldiği zaman kızıma bir kardeş geliyor diye çok sevinmişti. Ayşe'yi o kadar çok sevdi ki ona "Boncuk Ayşe'm" derdi. Evlerindeki muhabbet kuşu dahi Ayşe'mi kıskanırdı. İsmi Mavişti. Kızıma "Boncuk Ayşe, Boncuk Ayşe" der, sonra da "cici kuş, cici kuş" diye kendi kendisini överdi. Kuş bir seneden fazla yaşamadı ve öldü. Doğal olarak hem Şermin ablamın aile fertleri hem de bizim küçük aile çok üzüldü.

Eşim iş yerine yürüyerek gittiği zaman araba bize kalırdı. Mustafa arabayla bizleri her istediğimiz yere imkân dâhilinde götürürdü. Bizleri istediğimiz zaman gezmeye götürür, kendisi bir müddet kafasına göre takılır, sonra da belirlediğimiz saatte gelip bizleri alırdı. Bazen ev gezmesine bazen de pikniğe giderdik. Canımız sıkıldı mı soluğu Gülhane Parkı'nda alırdık. Orada yere örtülerimizi yayar, evden getirdiğimiz yiyecekleri yedikten sonra çocuklar gönüllerince eğlenir, biz de oturur sohbet ederdik. Birbirimize anlatacaklarımız hiç bitmezdi.

Oturduğumuz sitenin üst tarafında büyük bir boşluk vardı. Bahar gelince her taraf yemyeşil olur, bazı yerlerde otlar diz boyu yükselirdi. Uzak bir yerlere gidemezsek ikindiden sonra bu boşluğa kilimlerimizi yayar, dinlenirdik. Çocuklarımız oynarken bazen biz de onlara eşlik ederdik. Şermin Abla ile taze ot toplar, yemeğin yanında onları yerdik. Ben şüpheye düştüğüm bazı otları ona gösterirdim.

Şermin Ablanın Ahmet'i kalp hastasıydı. Her dört sene de bir kalbinden ameliyat olur, yapay kalp kapakçığı takarlardı. On altı yaşına kadar yaşadı. Boyu kapiya dayanıyordu. Yanılmıyorsam Lise ikinci sınıfta iken vefat etti. Girdiği son ameliyatta vücut kalp kapakçığını kabul etmedi ve masadan kalkamadı. Allah cennette sevdikleriyle beraber eylesin. Ailesi ve ben çok yıkıldık. Benim manevi oğlumdu. Ablasıyla beraber bir çiçek alır, her anneler gününde evime kutlamaya gelirdi. Çiçeğin üzerine de evlatların "Sibel ve Ahmet" diye yazdırırlardı.

Şermin Abla Kirazlı'da okulun yakınında bir kırtasiye dükkânı açmıştı. Kızıyla birlikte işletiyordu. Sabahları simit ve poğaçaya sipariş verir, öğrenciler ders zili

çalmadan önce beslenmelerini için lazım olan yiyecekleri ve diğer ihtiyaçlarını buradan tedarik ederlerdi. İşler iyi gidiyordu; fakat belli bir süre sonra işler kesat gitmeye başladı ve dükkânı devretti. Bu arada kızı Sibel de epey büyüyüp serpilmişti. Mahallemizde konfeksiyoncu bir çocuk talip oldu. Nişan yaptılar. Mustafa da babasının tasvip ettiği Feray adlı hanımefendi bir kızla nişanlandı. Yavrum Ahmet, kardeşlerinin düğünlerini göremeyeceği içine doğmuş olacak ki nişanda çok oynadı. Gerçekten de çocuk düğünlerini göremedi.

Ahmet'in vefatından bir bir-buçuk sene sonra Mustafa Feray ile evlendi. Zannederseniz Sibel'in de eşinin adı Mustafa idi. Aradan çok zaman geçti, ismini pek hatırlayamıyorum. Sibel'in Fatih adında bir oğlu, Dilara adında dünya tatlısı bir kızı oldu. Şimdi tahminen çocuklar lise çağında olmalı. Belki Fatih ve Mustafa'nın Ahmet üniversiteye hazırlanırlardır. Mustafa ilk çocuğuna Ahmet, ikinci çocuğuna da kayınbabasının adını verdi; ismini Hüseyin koydular. Allah bahtlarını ve yollarını açık etsin.

Ahmet'in vefatından sonra Şermin Abla hemen hemen hiç gülmedi, güldüyse de gözleri hep ağlamaklı idi. Beş altı ay sonra yataklara düştü. Kemoterapiler aldı, ışın tedavisi gördü. Kayınbabamdan birkaç ay sonra Şermin Abla'yı hastahaneye yatırdılar. Kanser teşhisi koydular. Her yıl bir parçasını geride bıraktı. Kayınbabam, Akciğer kanseri idi, sekiz ay içinde vefat etti. Allah mekânını pür nur etsin. 2002'inin 29 Ekim'inde Kayınbabamı ebediyete uğurladıktan sonra İstanbul'a döndüğümüzde bir müddet eve giremedim. Bu esnada Şermin Ablam, sürekli yanımdaydı. Benim psikolojimi epey düzeltti. Zamanla ben de ölümü kabullenmeye başladım.

Torunları Şermin Ablanın dünyası oldu. Bir müddet geliniyle birlikte oturdular. Rahmetli Minnet Teyze'nin en ağır zamanlarında geliniyle birlikte bakımını üstlendiler. Allah onlardan razı olsun. Ali İhsan Abi bizim için bir modeldi. Nasıl iyi insan olunmuş ondan öğrendik. Rahmetli teyzeye öyle bir baktı ki bir dediğini iki etmedi. G gerektiğinde etek giydirip kay-

nanasını yıkadı.

Dostluğun ve vefakârlığın ne olduğunu ben Şermin Abla'dan öğrendim sayılır. Onunla tanışmadan önce pek gülmeyen, asık suratlı biriydim. Şermin Abla ile arkadaşlığım, dostluğum bana en güzel terapi oldu.

Şermin Abla, arkadaşlığa, dostluğa çok değer veren biri idi. İki eli kanda olsa muhakkak birisinin yardımına koşardı. 17 Ağustos 1999'daki Gölçük depreminde İstanbul'da çok etkilenmiş, birçok evler yıkılmıştı. Bizim apartman sağlam olduğu için bizlerde hiçbir zayıyat olmadı. Gecenin bir vaktinde bina sallanmaya başlayınca çok korktum. Eşime "Sadık kalk, ölüyoruz!" dedim. O, olduğun yerde dur, hiç kıpırdama, deprem oluyor." dedi. Sarsıntı 45 sn. sürdü. Sağa sola savrulmamak için sarsıntının geçmesini bekledik. Sonra eşim oğlamı kaldırdı, Ayşe'yi kendisi, ben de Aybala'yı alarak dışarı çıktık. Çıkarırken yanımıza battaniye, ılındak, telefon, ekmek, süt, yiyecek, içecek ve su almıştık. Dışarı çıktığımız da alan mahşer yeri gibiydi, Kimisi yalın ayak, kimisi pijama ve gecelikte çıkmış, soğukta titreyiyorlar.

Gecenin dördü olduğu için haliyle dışarısoğuk oluyordu. Biz battaneyi çocukların altına serdik. Gocuklarını giydirdik, kendimizce bazı tedbirleri alarak sabahı beklemeye başladık. Şafak sökmeye yakındı. Baktım alaca karanlıkta bir kadın oradan oraya koşuyordu. Bu Şermin Abladan başkası değildi. Her önüne gelene beni soruyormuş, "Anuş'u gördünüz mü?" diye. O hengâmede kimse kimseyi doğal olarak göremiyor. Çocukların başına eşimi bırakarak Şermin Abla'nın yanına gittim. Bana öyle bir sarıldı ki kemiklerim birbirine geçecek sandım. Hemen battaniyenin üzerine oturttum. Bir iki dakika ya oturdu ya oturmadı, kalktı, "gideyim" dedi. Çocuklarını aşağıya indirdikten sonra direk bana koşmuş. "Anuş'un çocukları küçüktü, o ne halde bir göreyim" demiş. Bizi sağ salim görünce içi rahatlamış olarak ailesinin yanına döndü. Bu olaydan sonra Şermin Abla'ya daha bir sıkı sarıldım. Onu daima sevdim, saydım. Kalbini kıracak en ufak bir harekette bulunmadım. Bulunsaydım, "bunu senden hiç beklemezdim" diyerek direk yüzüme söylerdi. Çünkü dobra bir yapısı vardı.

Akrabalarıyla arası iyiydi. Aileden saydığı için ziyaret ettiği akrabalarının yanına beni de götürürdü. Onun bütün akrabaları beni bilir, çocuklarını bilir, hal hatır sorarlar. Fakat biz ikimiz akrabalarından daha sık görüşürdük.

Zamanla yaşım kemale erdi, olgunlaştım ve ben de insanları çok sevmeye başladım. Darda kalanlara, yoksula, kimsesizlerle ilgilenir oldum. Onlar için "ne yapabilirim, nasıl yardımcı olabilirim?" diye araştırdım. Bazen öğrencilere okuma yazma öğrettim, derslerine yardım ettim. Bazen yolda gördüğüm bir yaşlının poşetini taşıdım bazen de bir ihtiyarın elinden tutup yolun karşısına geçirdim.

Eşim Sadık Bey, 2008'de emekli olunca Konya'ya taşındık. Köyde kendimize küçük bir ev yaptırmıştık. Bahçe içinde, lila renkli, beşik tonoz çatılı mini mini bir ev. Kayınvalidemler de zaten köyde kalıyorlardı, onlara komşu olduk. Çocukların okulu için Havzan'da bir ev tuttuk. Ayşe Selcen orta bire Merve Aybala da ilkokul dörde başladı. Yeni bir çevreye alışmak hem çocuklara hem de bize çok zor geldi.

Bu zaman zarfında Pınarkent Sitesindeki eski komşularımızı, Serpil'i, Zehra'ya, Batmanlı teyzeyi, Ayşe Teyzeyi velhasıl tüm komşularımızı, hemşehrim Abdullah Abi ve Sadet Ablayı, onların sıcak ve samimi davranışları çok özledik. Onlarla sürekli telefonda görüştük.

Konya'ya dönünce Şermin Abla ile irtibatımız asla kopmadı. İlk zamanlar haftada en az bir iki defa birbirimizi aradık. Yüz yüze yapamadığımız görüşmeleri dakikalarca sohbet ederek özlemimizi gidermeye çalıştık. Bununla da yetinmedik. Bir yaz günü Şermin Abla Konya'ya beni ziyarete geldi. Dünyalar benim oldu. Konya'daki evde bir iki gün kaldıktan sonra onu önce anneme sonra da köye götürdüm. Köyde bir hafta kaldık. Çok güzel vakit geçirdik. Hastalanınca sıkıntı çekeriz diye köyde pek kalamadık. Konya'ya geldik. Doktor kontrollerinin vakti yaklaşmıştı. Birkaç gün daha kaldıktan sonra onu Otogardan İstanbul'a yolcu ettik.

Ben de fırsat buldukça Şermin Ablayı ziyaret ettim. Bir defa Eyüp'te buluştuk. Konya Türk Ocağının kadınlar gurubu olarak İstanbul'a iki günlük bir gezi düzenlemiştik. Eyüp'ü de gezecektik. Ben Eyüp'e yaklaşırken Şermin Ablamı aradım. Eyüp Sultan Camisinin avlusunda buluştuk. Tur teleferikle Piyor Loti'ye kahve içmeye gitmişti. Ben de can dostumla bu esnada sohbet ettim. Bir defa da Durmuş Ali, Aybala ve ben Eyüp'teki evine gittik, bir gece misafir olduk. Bir defasında Yalova'da görüştük. Yalova'ya dayımın yanına gelmiştik. Bir odasını tutup oturalım dedik. Şermin Ablayı da aramıştım. O da zaten Yalova'da imiş. Boş oda olmadığı için Şermin Ablamı götüremedim. Vapur iskelesine yakın bir kafede oturduk. İstanbul'a mı yolcu ettik, akrabalarına mı teslim ettik pek net hatırlayamıyorum.

Bu güzel insan şu anda aramızda yok. Birkaç gün önce kaybettik. O tüm acı ve ıstıraplarını bu dünyada bırakıp gitti. Sevenlerini yasa boğarken kendisi kuş gibi uçup gitti.

Sen yeni evinde huzur içinde yaşa Şermin Ablam. Allah en güzel şekilde seni ağırlasın, "Hoş geldin ya kulum" desin. Sevenlerine, sevdiklerine öbür dünyada kavuşursun inşallah.

YİNE GİTSEM ÇOCUKLUĞUMUN SOKAKLARINA

**HASAN
UKDEM**

Üşüsem yine
Sert kışlarında çocukluğumun
Ninem avuçlarında ısıtsa
O küçücük ellerimi
Sobaya yakın oturtsa beni

Sonra bahar gelse
Çocukluğumun sokaklarına
Annemin sesinde çiçeklense
Vita kutularında küpeliler, ortancalar
Kuşların civıltısı uyutsa beni

Kırk ikindiler geçse
Kerpiç evimizin toprak damından
Gökkuşağı çıksa yine
Komşu evlerin üstünden
Renk renk tutsa beni

Yaz günleri kurak gitse yalancıkta
Yağmurdan bulgurdan toplasa arka-
daşlarım
Hatıç nine pişirse pilavı yine
Sokak arası boş arsada yesek
Rüzgâr o günlere atsa beni

Oyunlar oynasak
Elimizle yaptığımız oyuncaklarla
Teker yuvarlasa Mıstık
Veysel tel arabasına makara taksa
Bir ip, bir topaç avutsa beni

Lastik topla maç yapsak
Kıllı Recep, Ali Osman, ben
Gazozlarını içsek karşı takımın
Yine mızıklansa Laz Metin
Zaman o günlerde unutsa beni

Ramazan gecelerinde
Sokak başında toplansak
Kız kaçıran atsak, torpil patlatsak
Gitmesek evlere davulcu gelene kadar
Güm güm sesleri oynatsa beni

O fakir mahallenin sokaklarında
Gönlü zengin büyüklerin ellerini öpsem

Görsem iki buçuk liranın bereketini
Mahalle bakkalına koşsam
Kefeli teraziler tartsa beni

Ah bir gidebilsem o yıllara
Yeniden selamlaşsam, kaynaşsam
Yüzlerine hasret gittiğim arkadaşlarım-
la
Çalsam o evimizin kapısını, annem açsa
Bir daha salmamacasına içeri kapatsa
beni

Bu şiiri, o güzelim mahalleye olan özlemimin doruğa çıktığı bir akşamda yazmıştım. Bir kandil gecesine doğru yürüyordu zaman. Güneşin izleri birçok renge bürünmüş duruyordu gökyüzünde. İnsanların ne batan güneş umurundaydı ne de gelen kandil gecesini. İşte o zaman depreşti içimdeki çocukluk anılarım.

Büyük Sinan Caddesi'nin önünden bir ırmak gibi aktığı toprak damlı kerpiç evimiz canlandı gözümde. Seksenli yıllardı. O günlerin de kendine göre dertleri, çileleri vardı elbette. Ama ne insanların kıyafetlerinde görünen ne de mezkûr caddenin yüzünde yer yer mevcut yamalar keyfe keder değildi. Yoksulluklar, yoksunluklar kara günleri karartıp öylece bırakmazdı. İnsan insanda teselli bulur, gönlünü dostuna arkadaşına açar bir hal çaresi bulunur umudunu yeşertirdi. Her şeyden önce tevekküllüydü o insanlar. Sabrı bilir, sebahat gösterir ve umutlarını canlı tutarlardı.

Biz çocuklar için de o Araplar Mahallesi bir masal diyarıydı. Şimdiki oyuncakların hiçbirine sahip değildik. Ellerimizle yaptığımız tel arabalar, bilyeler, boncuklar, gazoz kapakları, kayı-

sı çekirdekleri ve hayvan kemiğinden çıkan aşıklar vardı. Plastik topla taşlardan kale kurup oynadığımız futbol maçları, körebe, saklambaç, uzunesek, köşe kapmaca ve daha nice oyunlar oynardık. Bugünkü çikolata çeşidi o günlerde yoktu. Kumlu çikolatalar, gofretler, finger ve petibör bisküviler, leblebi tozu, rengârenk akide şekerleri vardı. Seyyar simitçiler, dondurmacılar, horoz şekeri satanlar, mahalleye girince ayrı bir heyecan yaşar, bütün çocuklar o koşuşturmayaya katılırdık. Taş döşeli çıkmaz sokaklarda, yer yer boş arsalarda, bazen de çok az aracın geçtiği caddelerde oyunlar oynar, toz toprak içimize işlerdi. Akşam eve girerken annelerimiz kıza kıza avludaki taşlıkta üstümüzü başımızı çıkarır, oracıkta yıkaayıp öyle içeri alırlardı.

40 yaşlarındaki insanlar bugünkü akranlarında daha yaşlı, daha olgun ve daha kâmil görünürlerdi. O günün anne babaları, nine dedeleri atasözlerini sık kullanır, masalları çokça anlatırlar, büyüyen çocuklarının hayatı daha iyi anlamlandırması için gayret sarf ederlerdi. Ayetlere, hadislere atıfta bulunurlar maneviyatımızı ihya etmeye

çalışırlardı. Bayramların, kandillerin, üç ayların gelişi önce ailede, sonra camilerde hatırlatılır, mahalle bakkallarında bile bazı malların vitrine ya da kapı önlerine konması bu günleri yaşamaya başladığımızı gösterirdi bize. Böyle zamanlarda bakkallar, üç ayların gelmesiyle fenerler, mumlar, şivlilikler getirirlerdi. Ramazan'ın gelmesiyle sucuk pastırma çeşitleri, şambaba tatlıları, tahin pekmez tenekeleri dükkânları süslerdi. Bayramların gelmesiyle şeker lokum çeşitleri, patlayıcı maddeler ayrı bir sevinç kaynağı olurdu biz çocuklara ve büyüklerimize.

Şimdi o mahalle beton binaların altında kaldı. Hatıralarımıza mekânlık eden evler yıkıldı, birçok sokak yok edildi ve o komşuluklar, arkadaşlıklar, dostluklar buharlaşıp gitti. Artık bayramların sevinci, kandillerin manevi havası kâinatın derinliklerine çekildi sanki. İnsanlar metropolleşen şehirde yitiğinin farkında olmadan yaşıyor artık. Ve camilerin duvarlarında, çeşmelerin taşlarında, şehrin hafızasına sinmiş güzel günler fısıldayıp duruyorlar duyabilen kulaklara.

Sevgiyle kalın.

**MESNEVÎ'NİN
GÖLGESİNDE**

AHMET SEVGİ

بت پرستی چون بمانی در صور
صورتش بگذار و درمعنی نکر

*Sûrette kalırsan putperestsin. Her şeyin
sûretini bırak, mânâyâ bak.*

(Hz. Mevlânâ)

ŞEKİL VE MÂNÂ

*Bakın, her şeyin bir mânâsı, bir de şekli var,
Şekle değil, mânâyâ bakar o ki akli var.*

(Ahmet Sevgi)

HADİMLİ MEHMET VEHBİ HOCA İÇİN YAZILMIŞ ŞİİRLER

**MUSTAFA
ÖZCAN**

Dünyada iz bırakan insanlar vardır. Bu insanların ölümlerinde; geride kalan hayranlarından/ dostlarından/yakınlarından, sevenlerinden bazıları üzüntülerini şiirle dile getirmişlerdir. Böyle ölümünden sonra hakkında şiirler yazılmış pek çok insan vardır. Bu şiirler genellikle ağıt/mersiye tarzında olup ölen insanın değerini, niteliklerini, meziyetlerini vurgulamaktadır. Konya basınında bunun birçok örneğine rastlamak mümkündür. Hadimli Mehmet Vehbi Hoca için yazılmış şiirler bunun güzel bir örneğidir.

Bu şiirleri burada yayımlamadan önce, Mehmet Vehbi Hoca'ya ilişkin biraz bilgi vermek yerinde olacaktır.

Mehmet Vehbi Çelik, 1862 tarihinde Hadim'in Kongul köyünde doğmuştur. Babası ulemeden Çelik Hüseyin Efendi'dir. Köy mektebinde Ambarlızade Mehmet Efendi'den Kelâm-ı Kadîm hatimle tecvid ve bazı ilmihal kitapları, 1877 'de Tomakzade Mehmet Efendi'den de emsile ve bina okumuş, bir sene sonra Hadim Medresesine, 1880' de Bardas Medresesine, 1882'de de şehrimizdeki Şirvaniye Medresesine girmiştir. 1892'de eğitim ve öğretimle uğraşarak birçok icazet vermiş, 1901 'de Mahmudiye Medresesine müderris olmuştur.

1905 'de Hukuk Mahkemesine üye, 1907' de açılan Konya Hukuk Mektebi'ne Vesâya muallimi olmuş, 1908'de ise, Konya'dan mebus seçilerek birinci devre Meclisi-i Mebusan'da bulunmuştur.

1911 'de Meclis'in feshi üzerine Konya'ya dönerek tekrar müderrisliğe, aynı zamanda da 30 cüz ve 15 ciltten ibaret olan Hülâsetü'l- Beyan Fî Tefsirü'l-Kur'an adlı tefsiri yazmaya başlamıştır.

Yunanlıların İzmir'i işgalleri sırasında vatanın tehlikeye düştüğünü görerek Kuva-yı Milliye lehine propagandalara başlamış, Konya'ya vali vekili olmuş, 1919' da ise tekrar mebus seçilmiştir. 1920 'de

Ankara'ya geçerek Gazi Mustafa Kemal'e katılmış ve Büyük Millet Meclisi'nde görev almış ve bir aralık Meclis Reisliği yapmıştır.

Cephede fırkaları ziyaret ederek askerlere memleket savunması lehinde teşviklerde bulunmuş, bundan sonra siyasi hayattan çekilerek kitaplarını yazmış ve ömrünün sonuna kadar temiz ve müsterih bir hayat geçirmiştir.¹

Hadimli Vehbi Hoca'nın vefatı Konya'da büyük bir üzüntü yaratmıştır. **Yeni Konya Gazetesi** haberi "Büyük Bir Kayıp" başlığı altında şöyle duyurmuştur:

"Konya'nın yetiştirdiği kıymetli fikir ve din bilgini, emekli Şeriye vekili Hadimli Vehbi Hoca'yı dün (28 Kasım 1949 Pazartesi günü)saat 14' e çeyrek kala 87 yaşında olduğu halde kaybettik. Bu kayıp yalnız bizim değil, ilim dünyası için de büyük zayıftır."²

Haberin devamında rahmetli Vehbi Çelik'in Büyük Millet Meclisinin Ankara'da ilk toplantısına Konya milletvekili olarak girdiğini, Atatürk ve İsmet İnönü'nün itimadını kazandığını, uzun yıllar milletvekilliği yaptığını, bir ara Şeriye Vekilliği'nde bulunduğunu ve buradan emekliye ayrıldığını yazmaktadır.

Cenazesi Kapu Camii'nden alınarak eller üzerinde Musalla kabristanındaki aile mezarlığına götürülmüştür. Binlerce kişinin katılımı cenaze töreninde Vali Muavini Adil Bayman, Emniyet Müdürü ve hükümetin pek çok ileri gelenleri bulunmuştur.³

Av. M. Emin Bolay da merhumun ardından yazdığı yazıda, cenazesine sekiz-on bin kişinin katıldığını, kalabalıktan

¹ "Büyük Din Âlimi M. Vehbi Hoca Vefat Etti", **Ekekon**, Sayı: 3050, 30 Kasım 1949, s.1

² "Büyük Bir Kayıp", **Yeni Konya**, Sayı: 175, 29 Kasım 1949, s.1

³ "Vehbi Hoca Dün Aile Mezarlığına Gömüldü", **Yeni Konya**, Sayı: 176, 30 Kasım 1949, s.1

ana caddede yürünemediğini, yan sokaklardan da giden bir hayli insan olduğunu bildirmiştir. İstanbul'da öğrenci iken onun Meşrutiyet'in Birinci Devre Konya mebusu olarak yaptığı meclis konuşmalarına, medeni cesaretine tanıklık ettiğini bildirmiştir. Yine M. Emin Bolay, Ankara'daki Büyük Millet Meclisi'nde de aynı veciz hitabeleri, dinî ve medenî cesareti, milliyetçiliği, halkçılığı, mertliği gibi müstesna vasıflarıyla Atatürk'ün de dikkatini çektiğini ifade etmiştir. Ayrıca Yunanlılar Haymana'ya kadar geldiğinde, hükümetin Kayseri'ye nakli hakkındaki müzakerede, Atatürk'e hitaben "Ankara'da sebat ederek mukavemet ve müdafaaya azim ve devam etmeliyiz" demiştir.⁴

Fakih Özlen'e göre, " Hadimli Hoca, büyük adamlar yetiştirmek şansı bir inhiyat devri geçirmekte bulunan tarihî Konya'nın son zamanlarda yetiştirdiği mümtaz evlâtlarından birisi idi.

Türk tarihinin en karanlık günlerinde, ölüm- dirim savaşımız olan İstiklâl Harbi'nde, manevî kudretini vatan müdafaasında kullanmak şuurunu göstermiş sayılı din adamlarımızdan birisi idi. Vekil ve mebus olarak kalmayla, karakter ve şahsiyet sahibi olarak kalmayı tercih edenlerden birisi idi.

Takdir hududumuzun dışında olmakla beraber, ölümünün İslâm âlemi için de bir kayıp olduğunu sandığımız merhumun iman ve kanaatlerine salâbetli gelecek nesiller için bir sembol olacak kadar sağlamdı. Dinini ve imanını menfaatinin ve taassubun emrine vermekten daima uzak kaldı. Mütevazı yaşadı, fakat lekesiz ve alını açık olarak yaşadı."⁵

Vehbi Çelik merhumu tanıyanlardan biri de İ. Kurtan'dır. **Yeni Konya**'da çıkan "Vehbi Hoca" başlıklı yazısında onu ilk defa Şeriye Vekili olarak gördüğünü şöyle anlatmaktadır.

"Onu ilk defa Ankara vilayeti hükümet konağının alt katında kapıdan girince sağa doğru yürünen koridora açılan büyük bir kapının içinde birbirine geçilir iki büyük odanın birisinde Şeriye Vekili olarak tanı-

mış ve ziyaret etmiştim.

O vakit ne bir tekellüf ne bir sorgu ve bir teşrifat vardı. Vilâyetin evkaf idaresini teşkil eden bu büyük odalar muvakkaten Şeriye Vekâletine tahsis edilmişti. Kalemde birkaç müdür veya mümeyyiz o vaktin kıyafeti olan sarılarıyla setre ve pantolonlarıyla önlerindeki masaya eğilmiş çalışıyorlardı. Vehbi Efendi diğer odada geçenlerde Hakkın rahmetine kavuşan Dinçer ile beraber oturuyorlardı. Şen ve şatır idiler. Her vakit ki gibi vakur ve ciddi, o zamanki Ankara yararı milli mücadele siyasetine karışmış, inanmış ve iman etmiş bir insan ve insanlardan. Her türlü ihtiras-tan uzak yalnız vatan kaygusuyla çarpan yürekler. Bugünleri hazırlayan o insanlara ne çok melekâne bir vasıf veriyordu."⁶

İhsan Hınçer, kaleme aldığı "İstanbul Mektupları"nda Vehbi Çelik Bey'in vefatını teessürle öğrendiklerini, İstanbul'daki bütün Konyalıların bu değerli insanın yakınlarına baş sağlığı dilediklerini, hepsinin tesellisi bu büyük din adamının arkasında ölmeyecek derecede eserler bırakmış olmasının teşkil ettiğini yazmıştır.⁷

Cenaze defn edildikten birkaç gün sonra da **Yeni Konya** ve öbür basın organlarında şu "Açık Teşekkür" başlıklı ilân görülmüştür:

"Babamız Mehmet Vehbi Çelik'in vefatı dolayısıyla yazı ile ve şifahen taziye lütfunda bulunanlara hemşehri ve ahabplarımızın gösterdikleri yüksek alâka ve kadirşinaslığa ayrı ayrı mukabeleye teessürümüz mani bulunduğundan teşekkürlerimiz için sayın gazetenizle tavassutunu rica ederiz.

Oğulları: Feyzi Çelik, Ahmet Asım Çelik"⁸

Selçuk Es ise, ansiklopedisinde Hadimli Hoca'nın hayat hikâyesini vermiş, İlk TBMM'ne Konya Mebusu olarak girdiğini, Milli Kabine'de, Şeriye Vekili olarak görev aldığını, Cumhuriyet'in ilânı meselesinden Atatürk'le arasının açıldığı için siyasi hayattan çekildiğini, ölünceye kadar emekli maaşı ve kitaplarının geliri ile geçindiğini belirtmiştir. Konya'nın yedisinden yetmişine kadar herkesin sevip saydı-

⁴ M. Emin Bolay, "Konya Matemde", **Yeni Konya**, Sayı.178, 2 Aralık 1949, s.2

⁵ "Hadimli Hoca", **Ekekon**, Sayı. 3050, 7 Aralık 1949, s.1

⁶ İ. Kurtan, "Vehbi Hoca", **Yeni Konya**, Sayı: 180, 4 Aralık 1949, s.2

⁷ İhsan Hınçer, "İstanbul Mektupları", **Yeni Konya**, Sayı. 3054, 9 Aralık 1949, s.2

⁸ **Yeni Konya**, Sayı: 180, 4 Aralık 1949, s.3

ğı Vehbi Çelik'in Musalla kabristanındaki mezar taşı kitabesini vermiştir. Bununla da yetinmemiş, "Eyledi üstad-ı gül Vehbi Efendi irtihal" başlığı altında düşürülen tarihi de ansiklopedisine aktarmıştır.⁹

Konya Ansiklopedisi'nde Mehmet Vehbi Çelik hakkında yazılan yazıda dikkat çekici iki husus vardır: Bunlardan ilki Ali Ulvi Kurucu'nun belirttiğine göre müfrit İttihatçı'dır. Haciveyzade'nin, Zeynel Abidin ve kardeşleri hakkındaki sözleri ve tavırları dolayısıyla Vehbi Çelik'e dargın ve kırgın olduğudur. Diğeri de İzmir Suikastı'ndan dolayı 1927'de Konya'da tutuklanmış, bir hafta adli polis nezaretinde kalmış daha sonra da bir emir üzerine Ankara'ya gönderilmiş olmasıdır. Ankara'da on gün kadar nezarete bulundurulmuş ve suikast ile herhangi bir ilgisi olmadığından serbest bırakılmıştır. Beş çocuk babası Hadimli Hoca'nın vefatından sonra yazılan şiirler şunlardır.¹⁰

HADİMLİ HOCA'YA MERSİYE Âşık Mehmet YAKICI

Severim hocayı can-ı gönülden
Mevlâ aldı gitti ne gelir elden
Ruhuna Fatıha kesmeyin dilden
Bakı kalanların başı sağ olsun.

Dünyada şeytana olmamış esir
Kendini sorarsan sahib-i tefsir
Okuyup Kur'an'ı yazar müfessir
Yazdığı tefsirler yadigâr olsun.

Hakka çalışmaktır daim emeli
Yıkıldı Konya'dan ilmin temeli
Amel-i salihdir onun emeli
Biz razıyız andan Hak razı olsun.

Tefsiri bizlere bir eser kaldı
Çemrendi deryayı ilime daldı
Kaç talebe bilmem icazet aldı
Okuyan talebe baht yâr olsun.

Mahlası (Hadimli) böyledir kade
Kongul'da doğup da büyümüş sade
Soyadın sorarsan hem Çelik zade

Okuyanların da malûmu olsun.

Sanma ki kabrini karanlık, kara
Amelî yanında daima çıra
Huriler bekliyor gelecek bura
Daima cennette mekânı olsun.

Yazmış bu tefsiri bir güzel usul
Dünya ve ahiret olmaz mı mesul
Şefaata eylesin Hazret-i Resul
Daima yanında beraber olsun.

Gözümden hayali gitmiyor el'an
Beklesin kapıda cennette Rızvan
Şefaata eylesin hem Ömer, Osman
Bu sözüm hocaya hem dua olsun.

Şaşırmadı öldü aklı başında
Çalışırdı daim ilmin işinde
Yaşın sordum 88 yaşında
Bu kadar yaşamış selâmet olsun.

Yazar Âşık Mehmet bunu biçare
Şefaata eylesin yanmayım nâre
Yazmam bu kelâmı başka ağyâre
Yazdım bu hocaya yadigâr olsun.¹¹

**Döktü buğdayını öğüttü unu
Hocamın her yerde söylenir ünü
Yirmi sekiz kasım kırk dokuz Çarşamba
günün
Okuyanlara bir tarih olsun¹²**

(NOT: Halkımızın umumî arzusu üzerine bu mersiyeyi tekrar ve ilâveli olarak yayınladılar. Bkz. Yeni Konya; Sayı: 181, 5 Aralık 1949, s.3.

HADİMLİ HOCAM GÖÇ EDERKEN Taşkentli Feyzi YÜCEAKTAŞ

Şu yalancı dünyanın hakiki eridir o
Öldü sanmayın onu gerçekten diridir o
Her gönülde yeri var her gönül onu arar
Esas yere göç etti yalandan berîdir o.

Toroslar yaylasında Tanrı onu yaratmış
Her insanda olmayan ona başka ruh katmış

⁹ Selçuk Es, **Konya Ansiklopedisi, Yeni Konya, 9988, 4 Aralık 1973, s.3**

¹⁰ Hasan Yaşar, "Çelik, Mehmet Vehbi", **Konya Ansiklopedisi**, Konya Büyükşehir Belediyesi Yayını, Cilt:2, Konya, Temmuz 2011, s.323-324

¹¹ **Yeni Konya**, Sayı: 177, 1 Aralık 1949, s.3

¹² Halkın umumî arzusu üzerine bu mersiyeye bu sefer tekrar ve ilâveli olarak yeniden yayınlanmıştır. Bkz. **Yeni Konya**, Sayı: 181, 5 Aralık 1949, s.3. Son dörtlük ilk şiire eklenen kısımdır.

Tanrının her sözünü en güzel üsluplarla
Hocam tek rıza için insanlara anlatmış.

Maksadına ulaşmış varmış son durağına
Bir armağan bıraktı ne mutlu ki yarına
Kurumaz gözyaşımız hocam sizi andıkça
Bir sevinçle hocamı toprak sardı bağına.

Sizi götürüyorken cennetteydi dilekler
Beş bin kişi beraber duacıydı melekler
Hocam Allah emridir kendi huyu içinde
Yıkar bir tarafını diğer yandan da ekler.¹³

AZİZ BABAM...

A. Âsım ÇELİK

Seni görmeye geldim, yüzüm sürmeye
geldim.

Hatır sormaya geldim, sen uçtun aziz ba-
bam!

Ağladım kana kana, dövündüm yana
yana,
Ne çıkar, sen rüyana kavuştun aziz ba-
bam!

Eller üstünde uçan, rüzgâra kanat açan,
Gittikçe uzaklaşan, bir kuştun aziz ba-
bam.

***

İslâm dünyası sensiz, kaldı gülsüz, çe-
mensiz

Ben sensiz, sen de bensiz... bizi nasıl bır-
raktın?

Yâdın içimi dağlar, evenler kara bağlar
Bir Konya sana ağlar, böyle mi olacaktın?

Hitâb-ı meşhûrunla, fazilet düstûrunla,
Eserin ve nûrunla, tarihe çelenk taktın.

Mezârında kalmadın, cennette mekân
buldun

Sen.. kula kul olmadın, yalnız Allah'a
kul'dun...¹⁴

HOCAM

Rasim KARADUMAN

-Eski Şer'îye Vekili ve Konya Mebusu
Hocamız Mehmet Vehbî'nin ölümünün

ardından...-

Dün yanımızdaydın, bugün ne oldun;
Nerelere gittin, neredesin Hocam.
O kara toprağa sen nasıl doldun,
Nerelere gittin, neredesin Hocam.

Ölümün buraya kadar yayıldı,
O geçen günlerin tek tek sayıldı.
Arkandan insanlar düştü, bayıldı.
Nerelere gittin, neredesin Hocam.

Geçilmez yolları bir hızla geçtin,
Aşılmaz bellerden imanla aştin.
Hocam bu vatanda sen büyük baştin,
Nerelere gittin, neredesin Hocam.

Senin gitmediğin yerler mi kaldı,
Aşılmaz, geçilmez beller mi kaldı.
İsmini anmadık diller mi kaldı,
Nerelere gittin, neredesin Hocam.

Müslümanlık dedin kitaplar yazdın,
Afrika, Avrupa, Hicaz'ı gezdin.
Neden böyle çabuk canından bezdin,
Nerelere gittin, neredesin Hocam.

Emin ol hatıran sönmez bizlerden,
Verdiğin kuvvetler gitmez dizlerden.
Yok oldun ey Hocam hani, gözlerden,
Nerelere gittin, neredesin Hocam.

Ağlamak sızlamak artık yetmiyor,
Gözümden hayalin Hocam gitmiyor.
Ne kadar yazsam da para etmiyor,
Nerelere gittin, neredesin Hocam.

"Konyalılar", kaybetti o büyük başı,
Bağıma basıyom ben kara taşı.
Burada silen yok gözümünden yaşı,
Nerelere gittin, neredesin Hocam.¹⁵

"HADİMLİ VEHBİ HOCA" NIN

ARDINDAN

Cemal Oğuz ÖCAL

Mevlâna diyarında söndü yine bir güneş,
Yakıyor kalbimizi görünmeyen bir ateş!
Zindan oldu, ey dostlar, birdenbire dün-
yamız;

¹³ Yeni Konya, Sayı: 183, 7 Aralık 1949, s.3

¹⁴ Yeni Konya, Sayı: 179, 3 Aralık 1949, s.1(2)

¹⁵ Yeni Konya, Sayı: 192, 16 Aralık 1949, s.3 (Şiirinin altında, "Rasim Karaduman, Zonguldak, Çatalağzı'nda elektrik sant-
ralında teknisyen" şeklinde bilgi vardır.)

Nasıl mâtem tutmasın bağı yanık Konya'mız?
Çöktü bir kara bulut Türk- İslâm âlemine,
Sarıl ey dertli şâir! Hıçkırın kalemine!..
Sardı bak kara haber yurdu bir uçtan uca,
Bayraklaşmış gidiyor: "Hâdimli Vehbi Hoca"!

Onsuz artık Hadim boş, Konya boştur,
dünya boş;
Yaklaşmadan ademe ruhumuz oldu sarhoş!..
Başka derde benzemez bu gönül sarhoşluğu,
Mümkün müdür doldurmak bu açılan boşluğu?..

Milyonlarca Müslüman önünde çökmüştü diz,
Kur'an nedir, tefsin ne, hep ondan öğrendik biz!
"Musa Cârullah" gibi bugün o da yok artık,
Yetişir bağrımıza saplanan bu ok artık!

Kalbimizi kırmadan, canımızı yakmadan,
Gitti "Hoca"mız gitti, arkasına bakmadan!
Bu ne hâlet, ey dostlar! Bu ne hikmet, bu ne iş?
Bir zafer alayını andırıyor bu gidiş!

Kanatlanmış uçuyor altında cansız atı,
Haz veriyor insana bu ölüm saltanatı!
Bir kumandan gibidir ordunun başında o,
Acıyor sanki bize musalla taşında o!

Sussun artık şu kadın, şu ihtiyar, şu genç kız;
Sussun, ruhlarımıza ürperti veren hâfiz!
"Hoş geldin!" demek için bu göğsü çelik ere,
Tanrını melekleri inmişler gökten yere!

İmrensin ona herkes, imrensin gökler, yerler;
İşte " öldükten sonra yaşamak" buna derler!
Olmak istersen eğer ona cennette bir eş,
Gönder hemen ruhuna bir Fatihâ ey kardeş!¹⁶

AZİZ BABAMIZ İÇİN GÜRAĞAÇ

-A. Çelik'e-

Memleketin babası, Hadimi hem hocası
Geçmez bunun modası, aramızdan uçmadı

Konya'nın mümtaz eri, şahididir eseri,
Ölmez o her an diri, avama karışmadı.

Ne yavaştı ne yavuz, ayna gibi bir havuz
Oldu bize kılavuz, nelerle savaştı

Göç eyledi Konya'dan, azâdedir mumyadan
Selâm ona dünyadan, kalbe yara açmadı.

Huzura vardı ruşen, mezarı olsun gülşen,
O üzerine düşen, vazifeden kaçmadı.

Rahmetle anar elbet, bu koskoca memleket
Hele sen biraz sabret, yaşın 40'ı aşmadı.¹⁷

VEHBİ HOCA'YA

Orta Karaviran Köyü'nden

Mehmet YILDIRIMOĞLU

İlimde yükseldin üstünün olmaz
Yitirdi Konya bir daha bulmaz
Sen öldün fakat eserin ölmez
Yas tuttuk ağlarınız durmadan hocam.

Haftalar geçiyor yaşımız dinmez
Koşup aranız gölgen görünmez
Kalplerde matem bir an silinmez
Yas tuttuk ağlarınız durmadan hocam.

Seni bekleyen toprak acep doydu mu?
Bizleri dünyada öksüz koydu mu?
Cennet mekânına müjde verdi mi?
Yas tuttuk ağlarınız durmadan hocam

Bir periydi, dünyadan uçtu
İlim deryasıyla hayli uğraştı
Dinsizlere karşı uzun savaştı
Her yerde eserin bakidir hocam.

Dindar idin fakat mutaassıp değildin
Millet Meclisinde birden belirdin
Saltanat lağvına fetvayı verdin
Cumhuriyette rolün büyüktür hocam.¹⁸

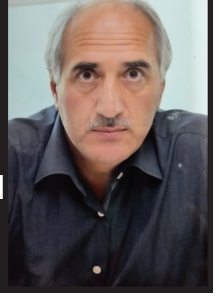
¹⁶ Yeni Konya, Sayı: 206, 30 Aralık 1949, s.2

¹⁷ Yeni Konya, Sayı: 182, 6 Aralık 1949, s.2

¹⁸ Yeni Konya, Sayı:189, 13 Aralık 1949, s.1

NURETTİN TOPÇU / ÖĞRETMEN

Sorumlu Bir Öğretmen, Akademisyen, Fikir Adamı, Filozof, Yazar

ŞABAN
KUMCU

Avusturyalı romancı, oyun yazarı, gazeteci ve biyograf Stefan Zweig; "İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar" kitabında şöyle der: "Çağları aşan bir kararın bir tek takvime, bir tek saate veya yalnızca bir tek dakikaya sıkıştırıldığı trajik yazgıyı belirleyen anlara; insan hayatının tarihi akışı içinde ender rastlanır. Ben böyle anları; insanlığın yıldızının parladığı anlar diye adlandırırım. Çünkü onlar; tıpkı yıldızlar gibi, hiç değişmeden geçmişin karanlığına ışık tutmaktadırlar."

İnsanlık tarihini etkileyen büyük kahramanların tarih sahnesine çıkışında, önemli görevler üstlenen isimsiz kahramanların farkına varamayız. "İnsanlığın" yıldızının parladığı anlar olduğu gibi; "insanın" da yıldızının parladığı veya yıldızının söndüğü anlar vardır. Küçük ve sihirli bir dokunuşla resmin bütününe değiştiren bir ressam gibi, hayatımızda karşılaştığımız zorlu dönemelerde, yönelişlerimizi belirleyen; hayatımızın ve kaderimizin akış yönünü değiştiren insan; öğretmendir.

Nurettin Topçu, "Türkiye'nin Maarif Davası" isimli eserinde, öğretmeni şöyle anlatır: Kaderimizin yönlendiricisi, karakterimizin yapıcısı, çevrildiği her yönde, kalbimizin kurucusu öğretmendir. Ademoğlunu beşikten alıp,

mezara kadar götüren, dünyanın en büyük sorumluluğuna sahip olan insan, yine öğretmendir. Fertler gibi, nesiller de onun eseridir. **Büyük İskender, "Babam beni gökten yere indirdi. Hocam beni yerden göğe yükseltti,"** der. Farkında olsun veya olmasın, her insanın şahsi tarihinde öğretmenin izleri bulunur. Devletleri ve medeniyetleri yapan da yıkan da öğretmenlerdir. **Öğretmenlere değer veren, saygı gösteren ülkelerde insanlar erdemli ve mesutturlar.** Öğretmenlerinin kıymetini bilmeyen ülkelerde insanlar, bedbaht olmuşlardır.

Her şeyden evvel öğretmen; hayatımızın sahibi olmaktan çok sanatkâdır. Kullanıcısı değil, yapıcısıdır. Seyircisi değil, aktörüdür. O bize, doğru, güzel ve örnek alınacak bir hayatın yolunu gösterir, sunar. Biz yaşarız. Bizim görevimiz bu hayata anlam katmaktır. Öğretmen, geçeceği yollarda karşılaşıcağı engellere tahammül etmesini bilen bir idealisttir. **"Kime karşı olursa olsun, her düşmanlık, mutlaka kendimize düşmanlıktır,"** düşüncesini kalbimizde, ancak öğretmen yerleştirebilir. Bu

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

DEĞNEK OLMAK

*Dokuz körün bir değneği olmak elbette çok zor,
Memnun edebilmiş midir? Onu sen değneğe sor.*

(Ahmet Sevgi)

anlayış büyük fedakârlıklar gerektirir. Sonucunda başarı ve mutluluk vardır.

Tahammülsüzlüğün ve şikâyetin başladığı yerde öğretmenlik biter. Öğretmen, başarısızlığı daima kendi eksikliğinde, zayıflığında aramalı ve kendini düzeltmeye çalışmalıdır. Gandi talebesinde bir hata görürse, bunun sebebini kendi yetersizliğinde arardı. Öğretmenlik sevgi işidir. Bu ruh sevgisidir. Tehdit ve dayakla öğretmek, öğretmenin işi değildir. Hayat, bize var olanı olduğu gibi yansıtır. Öğretmen, var olması gerekeni öğretir. Öğretmen ruhumuza aşilar yapan doktor gibidir. Ruh dünyamızın hem duygu hem bilgi hem de irade bölgelerinde tedavisini ve aşilarını yapmaya mecburdur. **Kalbe yapılan ilk aşı merhamet aşısıdır. Sonra insanları sevmek, arkasından sorumluluk duygusu aşısı gelir.**

Yaratıcının en güzel eseri olan insanın; olgun bir varlık haline gelebilmesi için, bütün terbiye aşamalarını geçmesi gerekir. Bu insan; çocukluk çağında merhametle sık sık kendini denemiş, toplumu sevmeye alışmış, şahsiyetini aramış bulmuş ve mesuliyetlerinin şuurunda olan bir kişidir. Ancak böyle bir hazırlıktan sonra fikir ve zekâ için gereken aşilar yapmanın bir değeri olabilir. Duyguları iyice yoğrulmamış bir çocuğa kültür dersleri, tarih, coğrafya bir eşya dersleri gibi okutulur, edebiyat dersinde de biyografiler ve yalnız edebiyat tarihleri öğretilirse; öğrencinin kültüre olan ilgisini ve edebi zevkini, olduğu gibi yok ederiz. Durmadan matematik formülleri ezberletmek de zekânın soyut dönüşünden ibaret olan matematik kabiliyetini körleştirir. **Çocuk his ve ruh gidasından mahrum kalınca, kendine yaklaşamaz.**

Yığın halinde dimağa istif edilen, öğrenciyi harekete sürüklemeyen bilgilerin faydası yok, zararı çoktur. Öğretmen irade yeteneğimize de işlerlik kazandırır. Zira bu eğitimle geleceğimizi belirleriz. "Neye doğru gidelim? Neyi isteyelim?" sorusu ve buna bağlı olarak gerçekleşen hareket ihtiyacı, alışkanlıklarımızın terbiyesiyle bir sonuca ulaşabilir. **William James'in dediği**

gibi; "Öğretmen, yalnız iyi alışkanlıklarımızı harekete geçirmeli, kötü hareketlerimizi de frenlemelidir..."

Öğretmen, yalnız ruhların sahibidir. Öğretmenlik ülküsünün bizi ulaştırabildiği sonuçlara bakılırsa görülür ki, o, hakikatte doktorumuzdur. Disiplin kurucumuzdur. Toplum düzenimizin bekçisidir. Sosyal ve ekonomik ilişkilerimizin düzenleyicisidir. Haberi olsa da olmasa da bunların hepsinden o sorumludur. **Sokrates, "İnsan, insanın gölgesinde yetişir" der.** Karakterlerimizdeki dengesizliklerin, medeni terbiyemizdeki düşüklüklerin sorumlusu yine o'dur. Biz kibirliyse, biz sabırsızsak, biz bütün bunlardan habersizsek yine o sorumludur. Demek ki bize sorumluluğun ne olduğunu bilen öğretmen lazımdır. **Bir öğretmen; sabrın ustası, bilim ve hakikatin hayranı, ruhlara ve beyinlere gerçeklerin tohumlarını eken, onlardan feyz (manevi haz) alan, sorumluluğun aşığı ve sonsuzluğa inanan bir insandır.**

Öğretmen, sahip olduğu sorumluluklar içinde en fazla hür (özgür) olan insandır. Çünkü sorumluluğumuz, hürriyetimizin kaynağıdır. Sorumluluk, dıştaki tesirlere karşı koyan ve bizi içimizden iten ilahi kuvvettir. Öğretmen ve öğrenci ilişkileri dikkat ve saygı çerçevesinde düzenlenmelidir. Öğretmen aileyi hangi açı ve mesafeden görebiliyorsa, aile de öğretmeni o açı ve mesafeden görebilmelidir. **Milli eğitim demek, öğretmen demektir.**

Öğretmenin bir meslek adamı olması, öğretmenliğin bir meslek haline gelmesi gerekmektedir. **Mesleği sadece öğretmenlik olan ve bu ulvi görevden başka bir iş göremeyen idealistler ordusuna sahip olduğumuz gün; büyük zaferimizi kazanmış olacağız.** Bu gayeye doğru yürürken öğretmenlerin ilim ve irfan seviyelerini yükseltmeye mecburuz. Okul, ahlaki hayatımızda etkin ve yapıcı rolü olan devletin kurduğu, büyük bir aile ocağıdır. Yarınki toplumun bütün karakteri, duygu ve düşünceleri burada hazırlanır. Terbiye ediciler bu büyük ailede baba rolünü üstleneceklerdir. Hocaya babadan

daha çok şeref bağışlayan gelenek bizim geleneğimizdir.

Öğretmen, hareketleriyle bilgilerini ve düşüncelerini birleştirmiş örnek bir babadır. Çocukluk ve gençlik çağlarının büyük bir kısmı onun himayesinde geçmektedir. Bir babanın her bakımdan çocuk üzerindeki tesiri, öğretmenden daha azdır. Gençliğin vicdanının yapıcısı geniş ölçüde öğretmenlerdir. **Bir devrin vicdani hatalarını, o devir neslini yetiştirmiş olan öğretmenlerin ruhi zafiyetlerinde aramak hakkımızdır.** Bir nesli, içine düştüğü uçurumdan ancak öğretmen kurtarabilir. Gandhi öğretmendi. İşe ilkökul çocuklarını yetiştirmekle başlamıştı. O, toplumun başında bulunan bir rehber rolünü hakkıyla oynamış ve zafere ulaşmıştır.

Öğretmen, her şeyden önce, kendi kişiliğiyle örnek olmalıdır. **Bunların en başında merhamet ve adalet duygularını aşlamak gelir.** Hoca öğrencisine karşı baba gibi merhametli olmalı, zulüm yapmamalıdır. Zulüm; kötü sözle, gözden düşürmekle, küçük görmekle, bir de intikamcı metotlarla not vermekle yapılır. Bunları yapan bir hoca, gelecek nesiller ve insanlık için zalim hazırlamaktadır. Bazen okulda en pısrık olan bir öğrencinin, hayatta zalim ve baskıcı bir karaktere sahip olmasını; kendilerinden zulüm gördüğü hocalarından almış olduğuna hükmedebiliriz.

Halbuki okul, ruhları iyileştirecek, gençleri güzel ahlak sahibi yapabilecek bir kurumdur. Öğretmenin işi sadece iyilerle öğrenmek değil, genç ruhların hepsini iyi ve ahlaklı yapabilmektir. **Üniversite profesörlerimizin, köy çocuklarını okutmaya başladıkları gün, bu memleket kurtulacaktır...** Milletimizin ruhi temeli olan İslam'da, Peygamberimiz ilk öğretmendi. Öğreten o, inandıran o, yürüten o idi. Anadolu fetheden Oğuzlar, başlarında Nizamül-mülk gibi bir öğretmen buldular. Gerçekten de bir büyük öğretmen olan bu vezir; büyük fethin ruhunu, manasını, ahlakını ve devamının şartlarını nesillere telkin edecek öğretmenleri, Bağdat'ta açtığı Nizamiye Medresesi'nde

yetiştirmiştir. Daha sonra Osmanlılar, öğretmeni baş tacı yaparak yükselmesini bildiler.

Öğretmen, gençlere sadece bilmediklerini öğretmekten bir nakledici değildir. Bu iş, kitabın işidir. Bilmediğimiz şeyleri kütüphanelerde bulabiliriz. Her alanda sadece bilinmeyenin bilinmesiyle, eski devrin gelişmeye kapalı skolastik, orta çağ felsefesi öğrenilmiş olur. Kitaplardaki örümcek, beyinlere işlenmeye devam eder. Sadece sınıfta okutacağı bilgilere sahip olan bir eğitimcinin yapabileceği iş bundan ileri gidemez. Bunun için kültürlü bir adam, kafaları işletmesini bilen gerçek bir öğretmene ihtiyaç vardır. Mesleğini, maaşının azlığı ve çokluğuyla değerlendiren bir insan, bu mukaddes vazifeyi yapamaz. Bu iş, okulu ticari bir kurum gibi gören, **öğretmenliği esnaflık yerine koyan, kültürsüz fukaranın işi değildir.** Bu iş para işi değil, ruh işidir.

Öğretmen sadece bir memur değildir. Kendisine verilen görevi gözle-

rini kapatarak yapan, müfredatı sene sonuna kadar bitirmeyi başaran birisi de değildir. Hatta dersini hakkıyla kavrayan öğrenci yetiştirmekle; öğretmen görevini başarmış sayılmaz... Hayat ve kâinat hakkında kendine ait görüşlere sahip olan, bizzat kendisi için kurallar koyabilen bir bütün insan yetiştirmekle ancak bu kutlu görev başarılmış olur. **Mutlulukla, erdemi, bilimle, politika-yı, gerçekle, ideali ayırabilmeyi; yine öğretmen öğretecektir.**

Görülüyor ki öğretmen bizim bütün ruh yapımızın sanatkâridir. Böyle olunca, ruhumuzdaki bütün aksaklıklardan sorumludur. **Eğer fazilet, (erdem) tarih kitaplarında bir efsane diye okutuluyor ve ancak büyük lokmayı kazanmasını bilen insan yüceltiliyorsa... Eğer, maz-lumların yanında onların gözyaşlarını kurulayan bulunmuyor ve zalimler alkıştan sağırlaşmış hale geliyorsa... Eğer zekâlar, sömürülecek malikâne olarak, kalplerden başka bir yer bulamamışlarsa... Eğer bilim, insanlığı bir insan gibi tutup kaldıracak yerde, dostları birbirine düşman yapacak bir karakter kazanmışsa... Eğer çocuklar, büyüklerinden daha kurnaz, yaşlılar çocuklardan daha ümitsizse... Böyle bir hayatın kurbanı haline gelmişler-se... Orada öğretmen vazifesini yapmamıştır. O diyarda öğretmenlik iflas etmiştir. Ve orada öğretmen yok demektir...**

Bizim gayemiz; öğretmen adını taşıyan, kendisine ruhları emanet ettiğimiz büyük idealistin, gerçek kimliğini anlatmaktır... Öğretmen; bilen, öğreten, aydınlatan, yol gösteren, terbiye eden, veli, eğitici, koruyucu ve emin vasıflarına sahip olan bir insandır.

"Kırk yıl öğretmenlik yaptım, mabede nasıl girmişsem, sınıfa da öyle girdim" diyen, Nurettin Topçu 1909'da İstanbul'da doğdu. Büyük Reşit Paşa Numune Mektebi'ni bitirdi, orta öğrenimine Vefa Lisesi'ne devam etti. Birinci sınıfta babasını kaybetti. İstanbul Erkek Lisesi'nde felsefeye yöneldi ve bu okulu bitirdi. Avrupa'da öğrenim görmek gayesiyle girdiği imtihanı kazandı. Fransa'ya gitti. Fransızca öğren-

mek için Aix Lisesi'ne kaydedildi. **Aksiyon felsefesinin kurucusu Maurice Blondel'i burada tanıdı.**

İki yıl sonra Strasburg Üniversitesi'ne girerek felsefe öğrenimi gördü, ahlak kurlarını tamamladı, sanat tarihi lisansı yaptı. **Massignon'a Türkçe dersleri verdi.** M.Blondel üzerinden başlayan mistik ilgisi İslam tasavvufuna, özellikle Vahdet-i Vücut felsefesine doğru gelişti. Strasburg'da ahlak felsefesiyle ilgili hazırladığı "Conformisme et Revolte" başlıklı tezini Paris, Sorbonne Üniversitesi'nde savundu ve üstün başarı kazandı. Avrupa'ya öğrenime giden Türkler arasında ahlak üzerine çalışan ilk öğrenci ve **Sorbonne'da felsefe doktorası veren ilk Türk Nurettin Topçu'dur.**

Tezini bitirdikten sonra Fransa'da kalması yönündeki teklifleri kabul etmeyip 1934 yılında Türkiye'ye döndü. Galatasay Lisesi'nde felsefe öğretmenini olarak göreve başladı. İzmir, Denizli ve İstanbul'da çeşitli liselerde felsefe gurubu dersleri öğretmenliği yaptı. İzmir'de bulunduğu süre içinde Hareket Dergisi'ni yayımlamaya başladı. Bu arada Bergson'la ilgili teziyle felsefe doçenti unvanı aldı. Türk Kültür Ocağı, Milliyetçiler Derneği, Milli Türk Talebe Birliği, Aydınlar Ocağı, Türkiye Milli Kültür Vakfı'nda seminer ve konferanslar verdi. 1974'te yaş haddinden emekli oldu. Kısa süren bir hastalıktan sonra 10 Temmuz 1975'te vefat etti. Topkapı Kozlu Kabristanı'nda defnedildi. Rahmetle anıyoruz.

Eserleri: İsyân Ahlakı, Ahlak Nizamı, Ahlak, Amerikan Mektupları-Düşünen Adam Aramızda, Bergson, Büyük Fetih, Felsefe, İradenin Davası-Devlet ve Demokrasi, İslam ve İnsan-Mevlâna ve Tasavvuf, Kültür ve Medeniyet, Mantık, Mehmet Akif, Millet Mistikleri, Psikoloji, Reha (roman), Sosyoloji, Taşralı (hikâyeler), Türkiye'nin Maarif Davası, Var Olmak, Varoluş Felsefesi-Hareket- Felsefesi, Yarınki Türkiye.

Kaynaklar:

Nurettin Topçu, Türkiye'nin Maarif Davası, Dergâh Yayınları, İstanbul 2019.

Nurettin Topçu, Ahlak, Dergâh Yayınları, İstanbul 2020.